

Cursuri universitare

Mihai Adrian HOTCA
Radu Florin GEAMĂNU

Manual de drept penal
Partea generală

Mihai Adrian HOTCA
Radu Florin GEAMĂNU

Manual de drept penal

Partea generală

Ediția a V-a, revăzută și adăugită

Universul juridic
București
-2025-

TITLUL I

Aspecte generale

Capitolul I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Secțiunea 1

Dreptul penal – ramură de drept (pozitiv)

§1. Definiția, obiectul și sarcinile dreptului penal

1.1. Preliminarii

Folosind limbajul comun, putem spune că *Dreptul penal* este alcătuit din legile care descriu (prevăd) și interzic sub amenințarea închisorii pe durată determinată, detențiunii pe viață, amenzii și a altor sancțiuni faptele cele mai grave săvârșite în societate și care lezează valorile sociale importante (esențiale), printre care se numără faptele contra omului (de exemplu, omorul, lovirea, vătămarea corporală, violul sau șantajul), contra patrimoniului persoanelor (de pildă, furtul, tâlhăria, înșelăciunea sau abuzul de încredere), contra securității naționale (trădarea, înalta trădare sau spionajul) etc.

În accepțiune curentă, atunci când se folosesc expresiile sau termenii *Drept penal*, *Cod penal*, *lege penală*, *infracțiune*, *infractor* și alții specifici materiei de care ne vom ocupa în această carte, cei care întrebuințează asemenea expresii ori termeni sau cei care îi receptează se gândesc, de regulă, la închisoare (penitenciar, carceră, loc de detenție), adică la pierderea libertății.

Într-adevăr, persoanele care comit fapte prevăzute de legea penală riscă să fie încarcerate, chiar dacă finalmente nu toate vor ajunge la închisoare, din diverse cauze, pe care le vom analiza, de asemenea, în lucrarea de față.

Această disciplină de studiu – *Dreptul penal. Partea generală* – ne ajută să dăm **răspunsuri la întrebări**, precum:

- *Ce este legea penală?*
- *Legea penală română se aplică tuturor persoanelor și faptelor?*
- *Căror fapte li se aplică legea penală dacă, de la data săvârșirii acestora și până la executarea sancțiunilor, se schimbă legea penală?*
- *Se poate aplica legea penală nouă unor fapte din trecut?*
- *Ce înseamnă infracțiune?*
- *Ce sancțiuni (pedepse, măsuri educative ori măsuri de siguranță) se aplică celor care comit infracțiuni?*

- *Ce se întâmplă cu cei care săvârșesc fapte, care aparent sunt infracțiuni, însă în concreto se constată că este incidentă vreuna dintre cauzele care exclud infracțiunea (de pildă, legitima apărare, starea de necesitate, iresponsabilitatea, cazul fortuit etc.)?*
- *Sunt pedepsiți cei care pregătesc comiterea unor infracțiuni sau care doar încearcă săvârșirea de infracțiuni, dar nu reușesc să transpună în practică ceea ce și-au propus?*
- *Cum sunt sancționate persoanele care săvârșesc în cooperare o infracțiune?*
- *Cum sunt sancționate persoanele care săvârșesc mai multe infracțiuni?*
- *Cum sunt sancționați minorii care comit infracțiuni?*
- *În ce condiții (de exemplu: până când?; este necesară plângerea persoanei vătămate?; poate avea loc împăcarea? etc.) poate fi sancționată o persoană care a comis o infracțiune?*
- *Toți cei care săvârșesc infracțiuni ajung la închisoare (penitenciar)?*
- *Sancțiunile aplicate se execută integral?*
- *Ce se întâmplă după ce o persoană condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni a executat pedeapsa sau aceasta s-a stins în alt mod (de exemplu, ca urmare a prescripției, grațierii etc.)?*

Expresia **drept penal** are două accepțiuni recunoscute în literatura de specialitate, respectiv de ramură (parte) a științei dreptului și de ramură (parte) a sistemului dreptului pozitiv.

Pentru a evita confuziile, de la început precizăm că, deși cele două sensuri ale expresiei „drept penal” sunt legate indisolubil, acestea au conținuturi bine stabilite și, totodată, diferite. Astfel, în timp ce dreptul penal, ca ramură de drept, este o parte a sistemului juridic (a ansamblului normelor juridice în vigoare), dreptul penal ca ramură a științelor juridice este o parte a sferei (genului) științelor dreptului.

Corelația între cele două noțiuni rezidă în aceea că dreptul penal pozitiv reprezintă, în fapt, obiectul de studiu al științei dreptului penal.

În doctrină, ca expresii echivalente sintagmei „drept penal”, se mai utilizează: **drept criminal** (*crimen, -inis*)¹ și, foarte rar, **dreptul apărării sociale**.

În statele europene (de pildă, Spania, Franța sau Italia), cea mai folosită denumire pentru desemnarea ramurii de drept care reglementează relațiile de apărare socială esențiale este sintagma **drept penal**². Aceasta derivă din substantivul latin **poena** (pedeapsă) și din adjectivul **poenalis** (referitor la pedeapsă).

Sintagma **drept penal** poate fi considerată parțial depășită de noile realități, în special având în vedere faptul că funcția aflictivă (de constrângere) a dreptului penal nu mai este

¹ Această denumire provine din substantivul latin *crimen* (crimă, infracțiune, delict) și din adjectivul latin *criminalis* (referitor la crimă sau infracțiune). Expresia *drept criminal* este utilizată, în principal, în doctrina anglo-saxonă, dar (mai rar) și în cea europeană continentală. De pildă, lucrarea autorilor G. Stefani și G. Levasseur, apărută în anul 1967, în Franța, este intitulată *Traité de droit criminel*. În lucrările în limba engleză sunt folosite expresiile *Criminal law* și *Penal law*.

² De pildă, *derecho penal*, *droit pénal*, *diritto penale* etc.